

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครู
ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

The Developing Program for Teacher's Potential Promoting in Curriculum
and Learning Management for Teachers of the 21st Century
in Buriram Primary Educational Service Area Office 4

ฐิติภูมิ สุวรรณไตรย์¹, สุวัฒน์ จุลสุวรรณ²

Thitipoom Suwannatrai¹, Suwat Julsuwan²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2564

Email : thitipoom819@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 312 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินโปรแกรม จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development). Mahasarakham University, Thailand.

²มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2564; แก้ไขบทความ: 31 มีนาคม 2564; ตอรับการตีพิมพ์: 2 เมษายน 2564

Received: March 2, 2021; Revised: March 31, 2021; Accepted: April 2, 2021

และลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุดของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สามลำดับแรก ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การประเมินผล และผลการประเมินโปรแกรมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. สมรรถนะครู 3. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objective of the research article were 1) to study current conditions and desirable conditions of curriculum and learning management for teachers of the 21st century, 2) to develop the Program for Teacher's Potential Promoting in curriculum and learning management for teachers of the 21st century in Buriram Primary Educational Service Area Office 4. The sampling were 312 teachers in Buriram Primary Educational Service Area Office 4. The respondent was 7 of educational experts. Research tool were questionnaires and program suitability and possibility's evaluation. The data were analyzed by a percentage, mean and standard deviation.

The result of this research found that: 1. The current conditions of curriculum and learning management for teachers of the 21st century was at a high level in overall. The desirable conditions of curriculum and learning management for teachers of the 21st was at a highest level in overall. The priority needs index was showed top three components of PNI_{Modified} were Creating and developing courses, child center, and learning management design. 2. The results of Developing Program for Teacher's Potential Promoting in curriculum and learning management for teachers of the 21st century in Buriram Primary Educational Service Area Office 4. They were 5 categories 1) Principle 2) Concept 3) Lesson 4) Development method 5) Evaluation. The results of Developing Program for Teacher's Potential Promoting in curriculum and learning management for teachers of the 21st century in Buriram Primary Educational Service

Area Office 4 was suitability at a highest level and the possibility of program was at the highest level.

Keywords : 1. Developing Program 2. Teacher's Potential 3. Curriculum and Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญในอาชีพและหน้าที่ของตน โดยครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และจริยธรรม พัฒนตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน เปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “ครูฝึก (Coach)” หรือผู้อำนวยการการเรียนรู้ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 40)

สำหรับปัญหาด้านการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบว่า มีสาเหตุมาจากครูผู้สอนกับผู้เรียนสื่อสารกันคนละช่องทางโดยครูทำหน้าที่สอนในชั้นเรียนโดยใช้ภาษาพูดเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้เรียนยุคใหม่ส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ทั้งที่เป็นสื่อสังคม(Social Media) และเครือข่ายสังคม(Social Network) การเรียนรู้ยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ผ่านทางสื่อและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยซึ่งสามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วโลกทำให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด ดังนั้น การเรียนการสอนยุคใหม่ทั้งบทบาทหน้าที่และกิจกรรมการเรียนการสอนจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากห้องเรียนสู่โลกกว้าง การเรียนรู้ยุคใหม่จะมีรูปแบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (ไพฑูริย์ ศรีฟ้า, 2556 : 53) ในส่วนของระบบพัฒนาครูนั้นวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันมีโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความต้องการของหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาหรือที่เรียกว่า Top-Down โดยส่วนใหญ่เนื้อหาหรือเป้าหมายมาจากนโยบายมากกว่าการพิจารณาว่าครูมีความต้องการอะไร ต้องการเรียนรู้อะไร และมีปัญหาอะไรบ้าง แล้วใช้สิ่งนั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรมการพัฒนาครู เมื่อครูเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูส่วนใหญ่มักไม่นำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียนจริง ทั้งนี้

ปัญหาดังกล่าวมาจากหลายสาเหตุ เช่น โปรแกรมดังกล่าวไม่สามารถทำให้ครูมองเห็นความเชื่อมโยงว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้สามารถใช้ได้ในสถานการณ์จริง ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงความเชื่อ หรือความรู้เดิมเกี่ยวกับการสอน ซึ่งเรามักจะได้ยินบ่อยครั้งว่ากิจกรรมที่ได้เรียนรู้จากโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูนั้นเป็นกิจกรรมที่ดี แต่หากนำไปใช้ในสถานการณ์จริงแล้วไม่สามารถใช้ได้กับนักเรียนของตน เพราะนักเรียนของตนมีความแตกต่างจากตัวอย่างมาก หรือครูมักจะบอกว่าไม่มีเวลาในการสอน ครูมักจะกล่าวเสมอว่า หากให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ไม่สามารถทำได้เพราะต้องใช้เวลามาก นอกจากนี้โปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูจัดเพียงระยะสั้นๆ จึงยากต่อการที่จะทำให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อาจต้องใช้เวลา อย่างไรก็ตาม ตอนนี้ก็มีสัญญาณที่ดีขึ้นที่ทุกคนหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ที่เริ่มต้นจากครู เริ่มต้นจากโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ PLC คำถามต่อไปคือ จะทำอะไรให้ PLC เป็น PLC ที่ลงไปให้นักเรียนอย่างแท้จริง ไม่เป็นเพียงพิธีกรรมที่หน่วยงานทางราชการเป็นผู้บอกให้ทำ (ชาติรี ฝ่ายคำตา, 2561 : 45)

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษายังไม่มี ความชัดเจนและยังไม่เป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนเท่าที่ควร มีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครู ที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และเพื่อประเมินการปฏิบัติงานประจำปีเท่านั้น แต่คู่มือที่มียังขาดรายละเอียด วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติในการได้มาของแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสรุปในภาพรวมว่า การพัฒนาครูนั้นยังขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาครูจึงไม่มีคุณภาพและมาตรฐานที่ชัดเจน หลักสูตรและเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู เพราะเน้นหลักการทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการอบรมได้ ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลักการอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551 : 25)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมและสามารถเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ จากการดำเนินการจัดการศึกษาในช่วงเวลา 4 ปีที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข นั่นคือ ปัญหาคุณภาพผู้เรียนและปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจากข้อมูลแผนปฏิบัติการประจำปีของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ได้กำหนดเป้าหมายว่าด้วยเรื่องของผู้เรียนต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่ม และสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พร้อมก้าวสู่สากล นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ ซึ่งไม่มี

ความสอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET จากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน(O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกสาระการเรียนรู้ มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าผลการทดสอบระดับประเทศ และเป้าหมายที่ว่าด้วยเรื่องต้องการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับผลการประเมินภายนอกตามตัวบ่งชี้ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) รอบ 3 จากการรายงานผลการประเมินด้านคุณภาพครู/อาจารย์ พบว่า จำนวนโรงเรียนที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้จนถึงปรับปรุงเร่งด่วน มีทั้งหมด 183 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.31 ในการนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จึงต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเร่งด่วนและจริงจังภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4, 2563 : 18-19)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของครู และบุคลากร โดยมุ่งพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาเกิดความรู้ และสามารถนำผลการพัฒนามาปฏิบัติงานตามขอบข่ายงานวิชาการ ที่จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูให้สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา(Research and Development) โดยผู้วิจัยมีวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,692 คน จาก 193 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 312 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบประชากรกับตารางเครซีและมอร์แกน โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scales) มี 5 ระดับ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ(Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา(Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค(Cronbach) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.968 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.962 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ร่างพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาร่างโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อิงแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scales)มี 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

องค์ประกอบของ สมรรถนะครูด้านการ บริหารหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{Modified}	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	3.80	0.85	มาก	4.62	0.57	มากที่สุด	0.216	1
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.95	0.83	มาก	4.70	0.50	มากที่สุด	0.189	3
3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.94	0.85	มาก	4.69	0.52	มากที่สุด	0.190	2
4. การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.00	0.86	มาก	4.73	0.48	มากที่สุด	0.183	5
5. การวัดและประเมินผล การเรียนรู้	3.97	0.82	มาก	4.70	0.44	มากที่สุด	0.184	4
รวม	3.93	0.86	มาก	4.67	0.51	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การออกแบบ การจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ

ลำดับความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เรียงลำดับ จากความต้องการมากไปหาความต้องการน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร($PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.216) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ($PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.190) ด้านการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้($PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.189) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.184) ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้($PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.183) ตามลำดับ

5.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีองค์ประกอบ คือ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีการพัฒนา 5)การประเมินผล เพื่อให้ครูมีสมรรถนะด้าน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาโปรแกรม โดยเน้นเนื้อหาตามค่า ดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรก คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ และด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ หลักการพัฒนา ใช้หลักการ 70 : 20 : 10 Learning Model ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติและพัฒนา ผ่านประสบการณ์ ร้อยละ 70 การเรียนรู้ผ่านบุคคลอื่น ร้อยละ 20 และการเรียนรู้และพัฒนาผ่าน หลักสูตร ร้อยละ 10 ในส่วนของวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การศึกษาดด้วยตนเอง การอบรม การ เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การนิเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมการประเมินความรู้ ก่อนระหว่างและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม รวมทั้งมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

การตรวจสอบ ยืนยัน และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 4.31$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 2) ได้มีการกำหนดคู่มือการประเมินสมรรถนะครูขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินสมรรถนะครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1)การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2)การบริการที่ดี 3)การพัฒนาตนเอง 4)การทำงานเป็นทีม 5)จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ได้แก่ 1)การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2)การพัฒนาผู้เรียน 3)การบริหารจัดการชั้นเรียน 4)การวิเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5)ภาวะผู้นำครู 6)การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 (2563 : 6) มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งมีการมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ และการรายงานผลอย่างเป็นระบบ ใช้งานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา

6.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 25) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา นโยบายพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ครู โดยครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินผลไม่เหมาะสม และครูบางส่วนยังไม่สามารถปรับและพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีภาระงานมาก และขาดการนิเทศติดตามช่วยเหลือ ทำให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการสอน

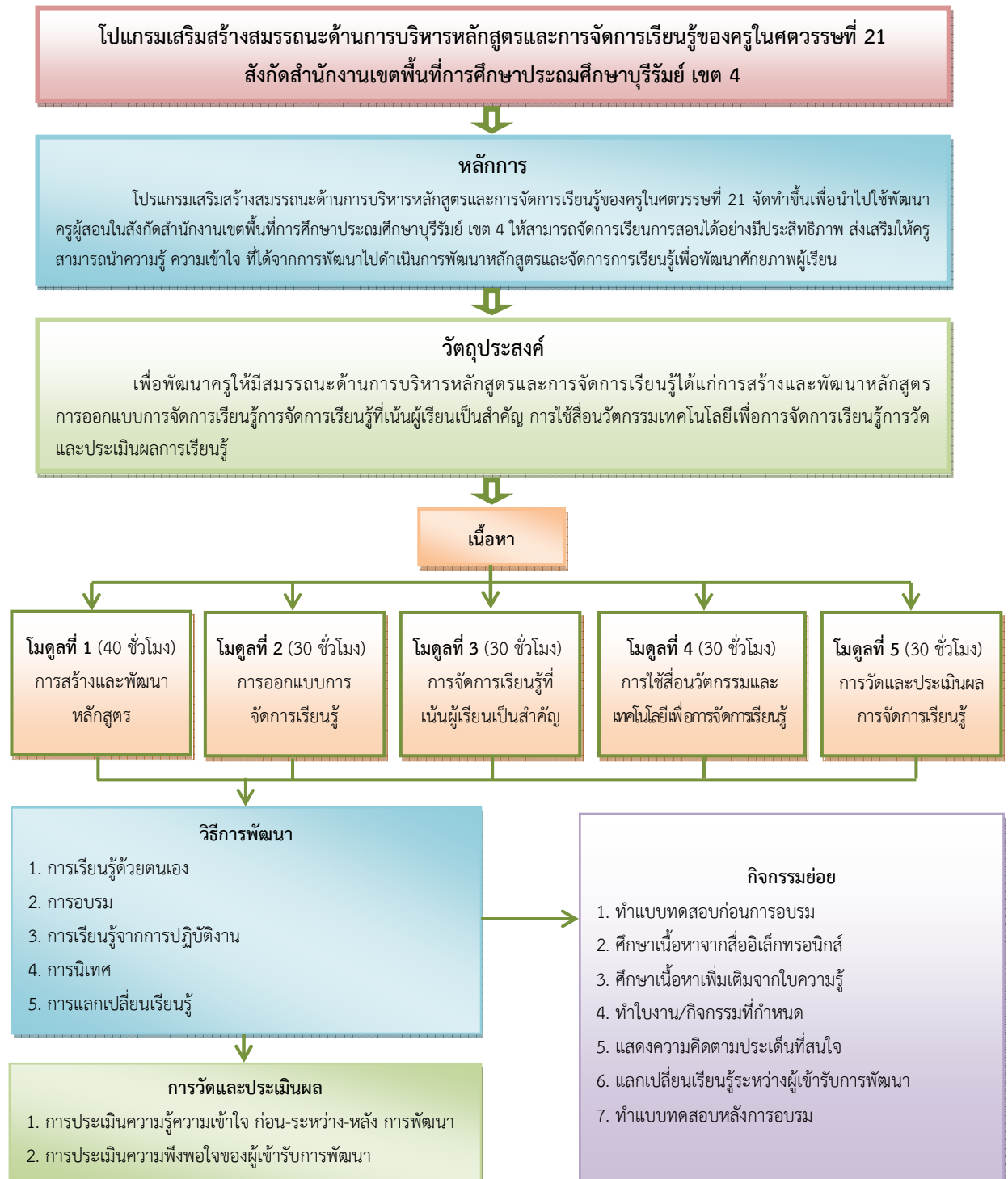
6.3 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับจากความต้องการมากไปหาความต้องการน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังที่ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2556 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนาหรือเป้าหมายของการศึกษา ลงสู่การปฏิบัติหรือเป็นสิ่งที่นำจุดหมายและนโยบายการศึกษา ไปแปลงเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาและเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนทราบได้ว่าจะได้เรียนรู้อะไรมีวิธีการเรียนรู้

อย่างไร และเมื่อเรียนจบครบหลักสูตรแล้วจะได้รับผลการเรียนรู้อย่างไร ส่งผลให้องค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

6.4 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา มี 5 โมดูล(Module) ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร โมดูลที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โมดูลที่ 3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โมดูลที่ 4 การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 4)วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การนิเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5)การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผลความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการพัฒนา การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ก่อนการสร้างโปรแกรมผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Barr and Keating (1990 : 88) ที่อธิบายขั้นตอนต่างๆ ของการสร้างโปรแกรม โดยเริ่มด้วยขั้นตอนที่ 1 ขั้นการประเมินซึ่งเป็นการประเมินความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนด้วยการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นการประเมินหลังการปฏิบัติ ซึ่งเห็นได้ว่าโปรแกรมสร้างขึ้นมามีความสอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอลิมพล สุปัญญาบุตร (2562 : ง-จ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีองค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ คือ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)วิธีการพัฒนา 4)เนื้อหา 5)การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 4 ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 160 ชั่วโมง ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาศึกษาเอกสารประกอบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ก่อนเบื้องต้น แล้วจึงมาเข้าร่วมการฝึกอบรมโดยวิทยากร หลังจากผ่านการอบรมแล้วให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาไปเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงด้วยตนเอง และผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาจะได้รับการนิเทศจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนสุดท้ายผู้เข้ารับการพัฒนานำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ครูทุกคนจะต้องเข้ารับการพัฒนาศึกษาตามโปรแกรมนี้อย่างเคร่งครัดและกำหนดเกณฑ์การพัฒนา รวมถึงกำหนดเป็นนโยบายให้โปรแกรมนี้อยู่เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานและควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นระยะและต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยพิจารณาจากลำดับความต้องการจำเป็น (ค่า PNI) ที่มีความต้องการสูง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องสร้างความตระหนักแก่ครูให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา โดยใช้หลักการ และวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะที่แตกต่างจากงานวิจัยนี้ เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนา และหาวิธีการที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

8.3.2 ควรมีการศึกษาพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 4 ในด้านอื่นๆ เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

8.3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 4 ไปใช้

9. เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2556). การบริหารการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์.
- ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2561). วัฒนธรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย. วารสารวิชาการศึกษา.
19(1). 43-53.
- ไพฑูริย์ ศรีฟ้า. (2556). การจัดการศึกษาที่เหมาะสมในยุคศตวรรษที่ 21. เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา.
20(1). 43-53.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2563. บุรีรัมย์ : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
บุรีรัมย์ เขต 4.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนคุณภาพการศึกษาระเบียบวาระแห่งชาติ
2551-2555. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Barr, M.J. and Keating, L.A. (1990). Introduction : Elements of program development,
Developing effective student services program. San Francisco : Jossey-Bass.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.รัชชัย จิตนันท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้แนวคิด
วิธีการ คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูง คุณค่าและประโยชน์ทั้งหลายที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นกตัญญูทุกเวที
แต่บิดา มารดา และบูรพาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอนตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน